

Čís. 1328.

Pojištěnec, jenž proti pojišťovacím podmínkám deklaroval zásilku nižším penízem, než jak byl pojišťovacími podmínkami předepsán, ztrácí v ů b e c nárok na náhradu z pojištění této zásilky, nemaje nároku ani v rámci deklarace.

(Rozh. ze dne 6. prosince 1921, Rv I 276/21.)

Žalobce pojistil u žalované pojišťovny veškeré zásilky zboží. Zvláštní podmínky připojené pojišťovací smlouvě stanovily v § 7: »Balíky až do ceny 600 K platí jen tehdy za pojištěné, byly-li na poštu dány s deklarací plné ceny. Balíky v ceně přes 600 K až do 6000 K jest expedovati s udáním ceny nejméně 600 K, kdežto balíky cennější než 6000 K deklarovati jest 10 proc. ceny.« Dne 16. června 1918 odevzdal žalobce poště k dopravě zásilku ve skutečné ceně 9028 K 80 h, deklaroval ji však pouze 600 K. Zásilka se za dopravy ztratila a když ředitelství pošt odmítlo náhradu škody, poněvadž pošta za zásilky více nehradí nežli udanou cenu, již bylo 600 K, domáhal se žalobce náhrady na pojišťovně. Tato odmítla, pročez žalobce nastoupil pořad práva. P r o c e s n í s o u d p r v é s t o l i c e přiznal žalobci 6000 K. D ů v o d y: Rozhodnutí této pře jest závislé na výkladu ustanovení § 7 pojišťovacích podmínek. Žalobce se dle tohoto ustanovení nezachoval a není sporno, že měl zásilku, která měla ceny 9028 K 80 h deklarovati penízem 902 K 88 h, poněvadž zásilka ta cenu 6000 přesahuje. Je proto zodpověděti otázku, zdali vůbec každý nárok na náhradu za pojištěnou věc ztratil, na kterémžto stanovisku jest žalovaná pojišťovna. Tohoto názoru však soud nesdílí, neboť takovýto následek by muselo ustanovení § 7 pojistky jako následek nesprávné deklarace vysloviti, a nelze to ani ze slov »platí jen tehdy za pojištěné . . .«, vyvozovati. Toto odstupňování deklarací povinnosti může míti jediné ten smysl, že se výše náhrady škody řídí podle toho, jaká cena je deklarována při zásilkách do 600 K, pak do 6000 K a konečně při zásilkách přes 6000 K. Pakli při vyšší skutečné ceně pojistník deklaroval menší cenu, nese toho následky, pozůstávající v tom, že mu nemusí pojišťovna vyšší škodu hraditi. Nesrovnávalo by se s povahou vzájemných úplatných smluv, aby pojišťovna, která odstupně pojišťuje a premii vybírá, měla býti zbavena na dobro vzájemného závazku, totiž povinnosti platiti sumu pojištěnou v ů b e c. Ostatně stanoví všeobecné podmínky pojistky v § 15, kdy nastává ztráta nároku náhradního a tam není zmínky o tom, že nesprávná nebo nedostatečná deklarace má v zápětí ztrátu nároku náhradního. Pojištěný, který cennější věc menší cenou deklaruje, nese již škodné následky tím, že musí vzíti zavděk menší náhradou škody. Poněvadž žalobce deklaroval cenu 600 K, má nárok na náhradu škody jen až do 6000 K, pročez soud v tomto rozsahu žalobě vyhověl. O d v o l a c í s o u d potvrdil rozsudek v podstatě z týchž důvodů.

N e j v y š š í s o u d žalobu zamítl.

D ů v o d y:

Jest spor o to, když žalobce balík v ceně 9028 K, jenž měl býti deklarován cenou 902 K 80 h, deklaroval pouze na 600 K, zda ztratil vůbec

nárok na náhradu z pojištění této zásilky, či zda alespoň nárok podle míry deklarace, t. j. na 6000 K má. Nižší stolice mu tento nárok přiznávají, však dle náhledu nejvyššího soudu neprávem. Především dlužno odmítnouti odvolávání se na §15 všeobecných podmínek jako docela nepřipadné. Tento § stanoví, kdy je pojišťovna osvobozena od náhradní povinnosti, a mezi případy tohoto osvobození se tam uvádí přestoupení předpisu § 7 zvláštních podmínek. Z toho dosuzují nižší stolice, že přestoupení toto od povinnosti náhradní neosvobozuje. Avšak neprávem. Předně jest § 7 zvláštních podmínek připsán (strojem), nikoli předtištěn, je to tedy zvláštní podmínka pro tento osobitý případ, s níž předtištěné všeobecné podmínky, jež myslí toliko na pravidelné případy a na ustanovení všeobecná, v nich samých obsažená, naprosto počítati nemohly. Za druhé sám § 1 zvláštních podmínek stanoví, že se smlouva uzavírá pod připojenými všeobecnými podmínkami a pod zvláštními podmínkami, zde následujícími, a dodává výslovně, že v případě rozporu mezi oběma těmito podmínkami podmínky zvláštní mají přednost. Nemůže tedy zvláštní podmínka § 7 býti alterována nijak obsahem § 15 podmínek všeobecných. Předpis § 7 dlužno tedy vyložití sám ze sebe. Nižší stolice míní, že předpis může míti jen ten smysl, že výše náhrady škody řídí se výší deklarace podle trojí stupnice, v § 7 udané, a že tedy, nedeklaroval-li žalobce zásilku cenou 902 K 80 h, jak dle předpisu měl, nýbrž pouze cenou 600 K, ztrácí jen nárok na víceškodu, t. j. 9028 K — 6000 K, tedy na náhradu 3028 K, nároku na náhradu 6000 K, odpovídajících dle stupnice ceně deklarované, že však neztrácí. Dle toho mají za to, že předpis dán byl v zájmu pojistníka (žalobce) a bylo dáno do jeho vůle, jakou stupnici zvoliti chce, že může zvoliti i nižší, než náleží, a že dostane náhradu podle toho, jakou stupnici při deklaraci zvolí, nehledě ke skutečné ceně zásilky. Již to značí naprosté nepochopení předpisu. Předpis je dán zcela zřetelně v zájmu pojišťovny (žalobkyně) a stupně deklarace jsou určeny dle skutečné ceny zásilky, nejsou tedy položeny do libovule pojistncovy, aby směl zvoliti stupnici nižší, než jak předpis žádá a skutečné ceně zásilky odpovídá. Předpis praví: zásilky jest vypraviti za té a té deklarace, jest to tedy kategorický imperativ, zásilky musí dle předpisu býti deklarovány, žalobce jest k tomu povinen. A když je tato povinnost ustanovena jako podmínka pojišťovací smlouvy, plyne z toho s logickou důsledností, že, nebyla-li u té které zásilky podmínka ta dodržena, pojišťovací smlouva ohledně této zásilky neodrží, přestává, a pojišťovna není povinna k náhradě. Je to výhrada pro pojišťovnu. Měl-li by býti tento logický důsledek vyloučen a následky přestoupení povinnosti deklarace zmírněny, jak nižší stolice tomu chtějí, muselo by toto zmírnění býti ve smlouvě výslovně stanoveno; právě však proto, že nic takového ve smlouvě není, není logický důsledek kategorického imperativu, za podmínku smlouvy položeného, nijak omezen a má tedy plný průchod. Praví-li předpis, že pojištěnec tak a tak deklarovati musí, nižší stolice však praví, že přes to nemusí a že smlouva a tudíž i náhradní povinnost pojišťovny i potom drží, když to neučinil, jsou ve zřejmém odporu s obsahem smlouvy. To by samo již stačilo, ale nad to se v podmínce výslovně praví, že balíky platí za pojištěné jen tehdy, když budou dle stupnice deklarovány. Praví se to arci jen při stupnici první, a proto nižší stolice mají za to, že se to na

druhé dvě stupnice nevztahuje. Ale celý § 7 tvoří jednu jedinou podmínku a není pražádné příčiny, aby se s jednou stupnicí nakládalo jinak než s druhou. Jaký by to také mělo smysl, aby se balík v ceně 400 K, když byl deklarován pouze 200 K, nepokládal za pojištěný vůbec, tedy ani těmito 200 K, ale balík v ceně 800 K, když byl deklarován pouze 400 K místo předepsaných 600 K, pokládal se za pojištěný těmito 400 K? Jest zcela patrné, že úmysl stran nenesl se k tomu, činiti v sankci rozdíly, není k tomu rozumné příčiny, a že tedy sankce, daná na počátku podmínky, vztahuje se na podmínku celou, na všechny tři stupnice, ustanovené tak říkajíc jedním dechem. Otázkou jest ovšem důvod podmínky, který ji teprv postaví do pravého světla. Ten jest objasněn vyžádaným vysvědčením poštovního ředitelství, dle něhož se se zásilkami v deklarované ceně nad 600 K dle manipulačních předpisu docela jinak nakládá, než se zásilkami méněcennými, takže procento ztrát u nich je minimální, i absolutně a relativně mnohem menší, než u deklarací nižších. Důvod ztřeštěné kontroly jest na snadě: u zásilek méněcenných znemožňuje ji spousta zásilek takových, a u zásilek vícecenných přikazuje ji právě jejich vyšší cena, ručební povinnost poštovního úřadu při ztrátě více zatěžující, než při zásilkách méněcenných. Mínil-li první soud, že se očekávati musí, že poštovní úřad na všechny zásilky stejnou péči vynaložiti má, a nepřičítá-li tomu tedy žádného významu, zneužívá skutečný fakt, očekává něco, co se nedostaví, a přehlíží, že rozdíl v péči tu jest a že se zakládá na manipulační předpisy, jak vysvědčení praví. Tak má § 7 za účel, aby pojišťovnu chránil. Příklad to objasní. Je-li při zásilkách deklarovaných do 600 K procento ztrát 10, při zásilkách deklarovaných nad 600 K však pouze 1 nebo ještě méně, ručila by pojišťovna, kdyby měla ručiti, jak nižší stolice tomu chtějí, i při nesprávné nižší deklaraci, takto: kdyby vypraveno bylo 100 zásilek v ceně po 9000 K a deklarovány by byly každá jen cenou do 600 K, ztratilo by se jich 10 a pojišťovna musila by platiti náhradu $10 \times 6000 = 60.000$ K, snížených na maximum 30.500 K, pakli by však deklarována byla správně každá cenou 900 K, ztratila by se pouze 1 a pojišťovna by platila pouze 900 K. Rozdíl v risiku a povinnosti náhradní činí tedy 51.000 K pokud se týče 21.000 K. To je tedy důvod § 7. Všecko pojištění spočívá na počtu pravděpodobnosti, s jakou větší menší pravidelností se případy ztrát opakuji. Kdyby nebylo podmínky § 7, musila by pojišťovna celou kalkulaci, na které smlouva spočívá, přepočítati a premii pojišťovací zvýšiti. Výklad, jaký nižší stolice podmínice dávají, by její kalkulaci zmátl a tím podvrátil základ smlouvy. Žalobce měl tedy kategorický imperativ podmínky, že musí deklarovati podle předepsané stupnice, zachovat, a kdyby to byl učinil, byla by ztráta bezpochyby nenastala: on toho však neučinil, nýbrž, aby ušetřil poměrně nepatrný peníz na dopravném, deklaroval cenu nižší a tím zvýšil mnohonásobně pravděpodobnost a nebezpečí ztráty a ta skutečně nastala. Vina z opominutí řádné kupecké péče, porušení věrnosti smluvní, na níž všecek obchod spočívá, spadá tedy na něj, a nikoli na žalovanou pojišťovnu, již neprávem první soud vytýká, že se chtěla ze spravedlivého smluvního závazku k náhradě škody vyzouvat. Hledí-li se na věc pod správným zorným úhlem, jeví se zrovna opačně; vyzul se ze své smluvní povinnosti žalobce a musí si následky přičísti. Mínil-li v dovolací dpo-

vědí, že to nemůže činit rozdílu, zda deklarována zásilka 600 K či 601 K, dlužno odvětit, že právě už to všecek rozdíl činí, protože zásilka už pak podléhá zostřené kontrole a předává se po jednotlivě, ne hromadně, jako zásilky do 600 K. Každá ciferní mez musí býti zachována, a byť překročena byla jen o 1 K, spadá věc už do jiné oblasti, jinak by nastal rozvrat. Tak na př. je-li hranice mezi příslušností soudní A a B určena na 1000 K, marně bude se dovolávat příslušnosti A, zažaluje-li 1001 K a marně příslušnosti B, zažaluje-li pouze 1000 K; již 1 K hraje tu roli jako každý sebe větší obnos. Stačí tedy smlouva sama a netřeba zjištění, že svědek E. při smlouvě žalobci podmínku § 7 vyložil v ten smysl, že zásilka není pojišťčna, nedodrží-li se stupnice deklarace. Důvod neúplnosti řízení je tedy bezpředmětný.

Čís. 1329.

Ustanovení železničního tarifu, jímž podrobuje se odesílatel podpisem nákladního listu, opatřeného doložkou, že pro nákladní smlouvu platí předpisy dopravního řádu a příslušné tarify, mají ráz ustanovení smluvních, jež dlužno vykládati dle pravidel o výkladu smluv (čl. 278 obch. zák., § 914 obč. zák.).

Za škody, jež vzejdou za dopravy tím, že se posune náklad vozu, naložený odesílatelem (§ 59 II. žel. tar. I. odst. A) dráha jen tehdy neručí, stalo-li se tak zaviněním odesílatele při nakládání. Zavinění to se však předpokládá a jest na odesílateli, by domněnku tu vyvrátil.

(Rozh. ze dne 6. prosince 1921, Rv I 564/21.)

Žalovaný zaslal z Hradce Králové v otevřeném vagonu železnou konstrukci mostní. Při příjezdu vlaku do Vídeňského Nového Města byla vychýlenou součástí konstrukce poškozena střecha nástupiště. Žalobu jižní dráhy o náhradu škody zamítly soudy v všech tří stolic. Nejvyšší soud z těchto

důvodů:

Jde o výklad ustanovení § 59 odst. II. 1. železničního tarifu nákladního díl I. odst. A (schváleného výnosem ministerstva železnic ze dne 11. listopadu 1909 čís. 56158/16), že »za škody (náklady), které vzejdou za dopravy ... tím, že se posune náklad vozu odesílatelem naloženého ..., ručí odesílatel«. Žalobkyně v nižších stolicích tvrdila a ještě v první části dovolacího spisu tvrdí, že odesílatel ručí na všechen způsob za jakékoliv škody vzešlé posunutím nákladu, nehlédíc k tomu, zda jej stihá zavinění na posunutí nebo ne, tedy zejména i za škody vzešlé posunutím nahodilým. Nelze souhlasiti s názorem žalované, že při takovém výkladu přičil by se tarif záknu a byl by proto jako smlouva neplatný. Není ustanovení zákonného, které by bránilo stranám, ujednati smlouvou také ručení za náhodu a nahodilou škodu, v tom pak, že žalovaná podepsala nákladní list opatřený doložkou, že pro nákladní smlouvu platí předpisy dopravního řádu a příslušné tarify, a tím se podrobila dotčenému ustanovení tarifu, slušelo by spatřovati takovéto smluvní ujednání. Ale právě pro to, že ustanovení tarifu, jímž odesílatel se podrobuje, mají povahu ustanovení smluvních, dlužno při jejich výkladu užiti předpisů daných